

Název programu:

Podzim v zahradě

Autor:

Barbora Landová, Lenka Prunerová

Aktualizováno:

listopad 2016

Anotace:

Žáci se seznámí s tajemným tvorem, který vypráví svůj příběh o tom, co dělá v zahradě v různých ročních obdobích. Zjistí, že jde o člověka. Zahradnické činnosti přiřazují k částem roku. Žáci pak sami tvoří příběhy o běžných živočiších, které lze v městské zahradě potkat. Pohladíme chuťové buňky ochutnávkou podzimních plodů se zavřenýma očima.

Zkoumáme rozmanitost listů a plodů v zahradě. Učíme se určovat základní druhy. Sestavujeme rozpadovou řadu listů. Povídáme si o tom, jak se rostliny vyrovnávají se zimním obdobím. Hledáme pro to v zahradě důkazy. Společnými silami vyrobíme úkryt pro drobné zahradní živočichy.

Cíle:

Žák...

... přiřadí lidské činnosti v zahradě k příslušným ročním obdobím.

... pomocí příběhu popíše konkrétní přírodní procesy v zahradě.

... vlastními slovy popíše, co je to plod.

... pojmenuje několik základních druhů stromů (rostlin) v zahradě.

... uvede příklady toho, jak rostliny a živočichové přečkávají zimu.

... společně s ostatními vyrobí jednoduchý úkryt pro živočichy v zahradě.

Cílová skupina:	Počet účastníků:	Délka programu:
2. - 5. třída	max. 30	180 minut

Místo:

Program probíhá na školní zahradě případně v zeleni blízko školy.

Pomůcky:

papíry, tužky, podložky

PL Tajemný tvor (do skupiny)

sady koleček s jednotlivými činnostmi v zahradě (do skupiny)

nůžky, lepidla

kartičky s názvy zvířat k losování

PL Příběh v zahradě (do skupiny)

flipchartový papír + lepidla

šátky na oči

krabička s kousky jablka, hrušky, švestky (mrkve) + napichovátko

bílá plachta (ze starého plakátu)

ametystová určovací kolečka stromy (několik sad)

provázek

větší kartonová krabice

text Divoký domeček pro pedagoga

omalovánky plody a listy

Popis programu:

VE TŘÍDĚ	
Přivítání	10 min
Tajemný tvor	10 min
Činnosti v zahradě	10 min
Příběhy v zahradě	20 min
Čtení příběhů	10 min
Oživlá zahrada	10 min
Ochutnávka	10 min
V ZAHRADE	
Protažení	5 min
Průzkum listů a plodů	15 min
Popletená zahrada	30 min
Jak přezimují rostliny	5 min
Rozpadová řada listu	10 min
Divoký domek	10 min
Strážce spíše	10 min
Rozloučení	5 min

VE TŘÍDĚ

Přivítání

Lektoři se s dětmi přivítají a lehce nastíní, o čem dnešní program bude. Dohodnou si se žáky pravidla a vhodným způsobem se seznámí s jejich jmény. Pokud to prostor ve třídě dovoluje, uděláme si také malou rozcvičku, či alespoň protažení v lavici.

Tajemný tvor

Lektor rozdává dětem papíry a vyzve je, aby si vzaly k ruce psací/kreslicí potřeby. Nyní jim přečte příběh, který pojednává o tajemném tvorovi a činnostech, kterými se zabývá. Úkolem dětí je tvora na papír nakreslit tak, jak si jej podle vyprávění představují. Ať nekreslí žádný složitý obrázek, jen si tvora načrtnou.

Když má lektor dočteno, zeptá se dětí, koho si nakreslily, kdo je asi ten tajemný tvor?

Někdo to nejspíš uhodne, kdyby náhodou ne, lektor prozradí, že je to člověk. Zeptá se dětí, jestli některé z popsaných aktivit také „provazují“.

Činnosti v zahradě

Lektor žáky rozdělí do čtveřic (pokud jsou žáci v lavicích, tak se k sobě prostě dvě lavice otočí). Každé skupině dá pracovní list, kde jsou uvedeny činnosti „tajemného tvora“, o nichž jsme právě hovořili. Jsou to spíše činnosti odpočinkové nebo obecně popsané. My se nyní podíváme na další činnosti, které lidé v průběhu roku na zahradě vykonávají v rámci péče o zahradu.

Na okrajích pracovního listu jsou u každého ročního období tři prázdná místa, kam je potřeba doplnit, co se v kterém ročním období dělá. Žáci dostanou do skupiny sadu koleček s popsanými činnostmi. Nejprve si kolečka dostihnou, potom se společně poradí a rozmístí je na pracovní list.

Společně s lektorem si práci zkontrolují, a pak si kolečka na list nalepí.

Na pracovním listu je také místo k dokreslení obrázku. Buď to může být ilustrace k činnostem v kolečkách, nebo nakreslené to, co dělají v zahradě sami žáci. Nebudeme to kreslit hned, je to námět pro učitele, který může s dětmi realizovat později.

Příběhy v zahradě

Žáci ještě zůstanou ve čtveřicích. Nyní jim lektor rozdá další pracovní list a každé skupině dá vylosovat jednu kartičku s názvem živočicha, kterého je možné potkat v zahradě. Úkolem skupiny bude vytvořit jeho příběh v zahradě podle ročních období. Ať žáci zkusí popsat, co v kterém ročním období ten jejich živočich dělá. Mohou, psát i kreslit, mohou zvolit například formu komiksu, ale může to být i textové vyprávění.

Lektor dá skupinám čas na práci, během toho je obchází a ujišťuje se, že rozuměli zadání, případně jim dává podněty, pokud je pro některou skupinu úkol hodně náročný.

Čtení příběhů

Záleží na prostorovém uspořádání třídy. Buď se sejde ve společném kruhu a postupně necháme všechny skupiny přečíst svůj příběh, přičemž po dočtení žáci položí svůj pracovní list doprostřed kruhu, aby si mohli všichni prohlédnout i obrázky.

Případně čteme příběhy v lavicích a pracovní listy pak někam vyvěsíme (na nástěnku, lektor je nalepí lepicí gumou na stěny...), aby si je žáci mohli navzájem prohlédnout o přestávce.

Oživlá zahrada

Zkusíme si udělat ve třídě trochu prostoru. Pomocí dramatizace si společně zahrajeme na zahradu, hrdinové našich příběhů ožijí. Lektor říká, jaké je zrovna roční období a žáci podle toho předvádějí, co jejich tvor v zahradě zrovna dělá.

Ochutnávka

Žáci si ve dvojici vyzkouší poslepu poznávat chuť podzimních plodin. Lektor dá žákům k dispozici krabičku s nakrájenými kousky jablek, hrušek a švestek, případně mrkve. Žáci dostanou pásku na oči a párátko. Jeden z dvojice má zavázané oči, druhý mu opatrně vkládá do úst kousky plodin a dává mu hádat, co to bylo. Oba se vystřídají.

Lektor se žáků zeptá, jaké to bylo, jak se jim poznávalo, jak fungovala spolupráce ve dvojici. Potom řekne žákům, že to bylo naladění na svačinu a také na venkovní část programu, která nás čeká po přestávce. V zahradě se totiž podíváme na další plody a na to, co by mohlo chutnat i jiným obyvatelům zahrady.

V ZAHRADĚ

Protažení

Po přesunutí ven z lavic je dobré se protáhnout, rozhybat tělo a rozproudit krev, aby nebyla zima.

Stojíme v kruhu tak, aby měl každý kolem sebe trochu místa. Lektor řídí krátkou rozcvičku nebo nechá žáky, aby se každý protáhl po svém, zaskákal si, protáhl tu část těla, kterou potřebuje, můžeme na sebe dělat obličejové a protahovat tak jemné svalstvo, zahrát si libovolnou krátkou pohybovou hru.

Průzkum listů a plodů

Lektor rozloží na zem bílou plachtu. Je to průzkumnická plachta na sběr zahradních pokladů. Lektor vyzve žáky, aby se pokusili na zahradě nasbírat a na plachtu rozložit co nejvíce různých druhů listů a plodů. Pokud je to potřeba, připomeneme si několik příkladů plodů, aby bylo jasné, co hledáme.

Když se na plachtě sejde sbírka listů, lektor žáky poprosí, aby je zkusili roztřídit. Aby zkusili najít dvojice plod-list a určili, o jaký druh se jedná. Dá žákům k dispozici určovací kolečka a nechá je chvíli pracovat samostatně.

Potom si společně roztřídně plody a listy na plachtě zkontrolují, případně doplní, co se nepodařilo zjistit.

Lektor se žáků zeptá, k čemu plody v zahradě vlastně slouží, jaké všechny „funkce“ mohou plnit? (rozmnožování rostlin, potrava, přečkávání zimy...)

Popletená zahrada

Venku jsou žáci rozděleni na dvě skupiny. Lektor se nejprve žáků zeptá na znaky podzimu. Potom je vyzve, ať si zkusí představit, že by se to v zahradě popletlo a podzim se začal chovat jako jiné roční období, co by se asi dalo v zahradě najít?

Každá skupina si ve „své“ části zahrady vymezí pomocí provázku určitý prostor. V něm provede 5-10 změn, něco naraří tak, že je to přírodní nesmysl – buď z hlediska podzimu nebo i všeobecně (listy na jehličnanu, plody rostoucí na jiném druhu, květ nějaké na podzim nekvetoucí rostlině, tráva kořeny nahoru...). Seznam změn ať zapíše na papír.

Potom se skupiny prohodí – každá se vypraví do vymezeného prostoru té druhé a snaží se v určeném čase objevit všechny nástrahy a popleteniny, co jim kolegové připravili. Každý pátrá za sebe a zapisuje si nalezené změny na papírek.

Potom se všichni sejdou ve velkém kruhu a zkontrolují si, zda se podařilo vše odhalit, a co to bylo.

Jak přezimují rostliny

Lektor si se žáky chvíli v kruhu povídá o způsobech, kterými rostliny přečkávají zimu a pomáhají si v nepříznivém období (oddenky, cibule, semena, shazování listů, odolné listy...)

Společně se žáky se pokusí najít živé příklady přímo v zahradě.

Rozpadová řada listu

Lektor rozdává žákům podložky (případně dá k dispozici i papíry a lepidla). Každý si zkusí ze spadlého listu v zahradě vytvořit na podložce řadu od čerstvého listu k co nejvíce rozpadlému. Pokud je čas a chuť, mohou se listy lepit na papír (i když pravděpodobně budou mokré a nepůjde to zrovna hladce, ale může se to zkusit). Potom z podložek vytvoříme galerii a prohlédneme si navzájem svá díla.

Divoký domek

Obě skupiny se opět sejdou pohromadě. Lektori jim ukážou kartonovou krabici a zeptají se dětí, proč si myslí, že ji přinesli. Vyrobíme z ní domek pro zahradní živočichy. Jaká zvířata by se mohla v krabici usídlit? (ježek, ještěrka, ropucha, mravenci, hlemýžďi, žížaly...) Jak asi bude potřeba krabici „vylepšit“, aby měla zvířata chuť se v ní zabydlet?

Je potřeba ho umístit tak, aby do něj měla zvířata šanci vlézt (uděláme na krabici otvor jako vchod). Lektor se zeptá dětí, kam bude nejlepší domek umístit, společně pro něj najdou v zahradě místo.

Krabice se položí na zem dnem vzhůru a děti ji vystelou listím, zatíží kameny a klacky a shora ještě listím zasypou – čím větší hromada, tím lepší.

Strážce spíže

Je-li čas a naladění na poklidnější, ale velmi napínavou hru, zahrajeme si na strážce spíže. Na úvod se může lektor zeptat, kteří tvorové si dělají na zimu zásoby a kde je skladují.

Všichni hráči stojí v kruhu a jeden je uprostřed – strážce spíže (může tam i opravdu něco mít, třeba hromádku kaštanů, jablek apod.). Strážce má zavázané oči. Ostatní vidí a snaží se opatrně přiblížit a něco ze spíže ukrást. Strážce má ovšem nasražené uši a jakmile někoho uslyší, namíří tím směrem prst. Pokud se trefil, odhalený zloděj se musí vrátit zpět na výchozí pozici. Lupiči se snaží pohybovat co nejtišeji a strážce se snaží jejich útoky odrážet. Je tedy žádoucí, aby bylo při hře co největší ticho. Hraje se dokud je ve spíži co krást a dokud nás to baví. Strážci se samozřejmě mohou střídát.

Rozloučení

Lektori se sejdou s dětmi v kruhu. Zeptají se, jaké to pro ně dneska v zahradě bylo, co zajímavého objevili – předáváme mluvící předmět, každý může říct jednu věc. Celkový dojem z programu můžeme také nechat žáky zhodnotit palcováním.

Co se bude dál dít s domkem? (mají za úkol se o něj starat, přikrývat ho listím a opatrně pozorovat, jestli už se do něj někdo nastěhoval).

Lektori se s dětmi rozloučí.

Lektor předá pedagogovi omalovánky pro děti a povídání o divokém domečku.